

Castell de Montesquiu

Montesquiu

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Parc del Castell de Montesquiu.
Emplaçament A la zona sud del terme municipal, al nord-est del nucli urbà, just dalt d'un turó que s'alça a la ribera esquerra del riu Ter.

Coordenades:

Latitud: 42.113226668876
Longitud: 2.2119248062413
UTM Est (X): 434849
UTM Nord (Y): 4662649

Classificació

Número de fitxa 08131 - 1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Gòtic Renaixement Noucentisme
Segle XIII-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Tipus de protecció: Xarxa natura 2000
Observacions protecció: Número 1081-Monument Històric

Xarxa natura 2000: El Pla especial del Parc del Castell de Montesquiu va ser aprovat en data 30 de juliol de 1986 i publicada la seva aprovació en el DOGC núm. 755 de 20 d'octubre de 1986 i modificat en data en data 2 d'abril de 1998 i publicada la seva aprovació en el DOGC núm. 2.672 de 2 de juliol de 1998.

Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari IPAC, núm. 1195

Generalitat i altres inventaris

Accés	Fàcil
Ús actual:	Científic/Lúdic/Cultural
Titularitat	Pública
Titular:	Diputació de Barcelona. Rambla de Catalunya, 126. 08008 Barcelona.

Fitxes associades:

[Fons de Montesquiu a l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona](#)

[Fons del Castell de Montesquiu a l'Arxiu Comarcal del Ripollès](#)

[Parc del Castell de Montesquiu](#)

[Jardins del Castell de Montesquiu](#)

[Masoveria del Castell de Montesquiu](#)

[Casa Nova del Castell](#)

[La Cabanya](#)

[Jardins del Castell de Montesquiu](#)

[La Solana](#)

[Les Codines](#)

[Les Planeses](#)

[Carbur de Baix](#)

[Col·lecció de mobiliari i objectes del Castell de Montesquiu](#)

[Escultures d'Enric Pla Monferrer](#)

[Col·lecció El sistema solar d'Enric Pla Montferrer](#)

[Fons de Montesquiu a l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona](#)

[Fons del Castell de Montesquiu a l'Arxiu Comarcal del Ripollès](#)

[Quadern "Recuerdos de mis excursiones en montaña"](#)

[Jardins del Castell de Montesquiu](#)

[Font de les Planeses](#)

[Font de Mercè Juncadella](#)

[Font del Castell Xic](#)

[Font Codineta](#)

[Font del Roure](#)

[Capella del Castell de Montesquiu](#)

Autoria de la fitxa	Sara Simon Vilardaga
----------------------------	----------------------

Data de registre de la fitxa:	dg., 20/11/2022 - 22:39
--------------------------------------	-------------------------

Descripció

El castell es troba emplaçat en un turó boscós tot dominant el riu Ter (que discorre per la vessant oest).

Es tracta d'un edifici prismàtic, de planta rectangular, format per tres nivells més una part de planta semisoterrània, i amb un coronament de merlets a les façanes . El volum principal del castell té una capella dedicada a Santa Bàrbara, adossada a l'extrem est de la façana principal, la sud, i un altre cos adossat a la part posterior, a la façana nord, que configura una terrassa a nivell de planta primera. L'accés és a través d'un pati tancat o baluard davant la façana que s'obre a migdia.

Els murs de les façanes estan bastits amb un parament de carreus majoritàriament allargats, poc escairats, amb peces més grans i més ben acabades a les cantoneres. En conjunt, mostra uns registres d'obertures força homogeni i uniforme, a la planta baixa i semisoterrània amb petites finestres de tipus espitllera; a la planta primera és on trobem les finestres d'obertura més gran i amb uns acabats més treballats, amb muntants, llindes i ampits de pedra ben tallada, polida i motllurada; al darrer nivell, les obertures també

estan emmarcades per carreus ben tallats i polits. Es poden observar algunes finestres que són de factura més antiga i altres que semblen resultat del període de unificació del conjunt. A la façana est hi trobem una finestra espitllera amb una llinda en arc lobulat. A la façana sud, la principal, trobem a nivell de planta baixa, alineada a l'eix central, la porta principal d'accés, una obertura en arc de mig punt de dovelles i muntants ben polits i treballats amb motllura a l'angle interior. A la dovella central, a la clau, hi ha una decoració d'un escut suportat per bessons. Per sobre de la porta, concretament al darrer nivell, hi ha un matacà que sobresurt i destaca en el conjunt de la façana. L'interior s'organitza a l'entorn d'un pati central, el qual va ser obert a inicis del segle XX, on hi ha l'escala principal.

A la planta baixa trobem el pati principal entorn al qual s'organitza l'interior del castell. A nivell de planta baixa s'entra a diversos espais entre els que destaquen l'antiga presó (a una cota inferior), on actualment es projecta l'audiovisual, la capella que conserva un retaule i diversos elements decoratius, l'espai d'acollida i botiga.

A través de l'escala noble s'accedeix als pisos superiors. El pis principal té dos nivells diferenciats, al primer nivell trobem un espai que acull objectes de cuina i un menjador. Al segon nivell tenim diferents espais entre els que destaquen la sala, diverses saletes i les cambres dormitori. Al segon pis trobem altres cambres relacionades amb la Sra. Juncadella i l'accés a la terrassa afegida a la façana nord. Aquests espais estan preparats per la visita guiada de públic, amb un discurs museogràfic que permet contemplar com vivia (el mobiliari, objectes, espais del servei i el dels senyors,...) d'una família burgesa catalana de finals de segle XIX i inicis del XX.

Finalment, l'espai que queda a les golfes està destinat al Centre de Recursos del Castell de Montesquiú, amb quatre aules i una sala d'actes per a noranta persones.

Observacions:

A les façanes i en el conjunt dels murs, es poden observar i entreveure traces que testimonien l'evolució arquitectònica de l'edifici, mostrant empremtes del que devia ser l'edifici abans de la uniformització del conjunt.

A la planta baixa, també hi ha un audiovisual i acompanyat d'objectes que expliquen diferents moments de la història del castell, especialment de l'època medieval.

Les imatges antigues han estat proporcionades per l'Ajuntament de Montesquiú.

Història

El castell de Montesquiú respon al tipus de castell que s'anomena i identifica com a casal o "domus", aquest depenia i estava situat dins el terme del castell de Besora. Els Besora eren nobles locals, els quals van començar a figurar com a vicaris o veguers dels comtes de Besalú dels del segle X.

Documentalment, les primers notícies conegudes es remunten al 1285 quan consta referenciada com a "domus" de Montesquiú.

Des del 1285 i fins el 1337, la "domus" estava infeudada a la família Conanglell, que la tenia pels castlans, els Besora. És al 1337 "quan Ramon de Conanglell prometé a Jaume de Besora i a la seva muller, que des del dia de Sant Joan Baptista a vuit anys, si volien comprar-li la casa forta de Montesquiú, situada al lloc anomenat la plaça de Besora, i l'honor de la Ribera, situades ambdues a la parròquia de Sant Quirze de Besora, ell estava disposat a vendre'ls-ho per 2.600 sous. Aquesta oferta degué ésser acceptada, ja que la família Conanglell no es troba més en la domus de Montesquiú, i, en canvi, són els Besora els únics

protagonistes del domini de la Domus de Montesquiu” (VVAA, 1987: 30).

A partir d'aquí els Besora van recuperar els drets sobre el castell i van convertir la “domus” en un casal de residència familiar; inicialment hi feien estada esporàdica però amb el temps es convertí en el lloc de residència habitual, especialment a partir de quan el castell de Besora no es trobava en bones condicions.

Al 1390 el castell passà a Gilabert de Canet, senyor de Besora, Montesquiu i Canet (Maresme), fill de la Marquesa de Besora i d'Arnau de Canet. Gilabert de Canet va participar en la defensa de Catalunya contra la invasió del comte d'Armanyol (1389-90), va ser ambaixador de la reina Maria davant el comte de Foix, s'encarregà de la defensa del Berguedà i l'alt Urgell i es revoltà el 1413 contra Ferran d'Antequera a favor de Jaume d'Urgell.

De fet, la domus de Montesquiu va anar guanyant importància, i fins i tot apareix referenciada junt amb el castell de Besora, n'és un exemple la restitució feta pel rei a Gilabert de Canet del castell de Besora i la casa forta de Montesquiu, feta l'any 1419. Al 1420 el rei ordenà al veguer de Vic que, com que Gilabert de Canet no havia lliurat al veguer el castell de Besora i la domus de Montesquiu, els hi prengués i els donés a Dalmau Sacirera.

Els Besora anaren canviant de nom debut als casaments de les pubilles. El 1425 el castell passà als Peguera, que el tingueren durant un segle. El 1525 passà als Descatllar, descendents del matrimoni entre Marquesa de Peguera amb Ponç Descatllar i de Móra. Restà en mans dels Descatllar fins l'any 1760 (destaca la figura de Lluís Descatllar i Desbac 1596 – 1645; també Narcís Descatllar i de Sarriera 1626-1707).

La guerra civil entre la Generalitat i el rei Joan II va afectar considerablement la domus de Montesquiu; es restaurà un cop aclarida la possessió del castell de Besora i del seu terme. Al 1540 es va fer un inventari del castell de Montesquiu que documenta que la domus era habitada pels Besora i que estava proveïda de tot el necessari.

El 1760 Joan II de Queralt i de Pinós, setè comte de Santa Coloma, heretà el marquesat de Besora; aquest es casà amb la rica hereva María Luisa de Silva y González de Castejón. En morí Joan II el 1803 els títols passaren a Joan III de Queralt i de Silva, cavaller del Toisó d'Or, majordom major d'Isabel II i senador; aquest va vendre el castell de Montesquiu a la família vigatana de comerciants, Safont, que s'havien enriquit pels subministraments a l'exèrcit. Josep Safont i Lluch instal·lat a Madrid, heretà els negocis del seu pare el 1841, arrendà a l'Estat el paper oficials, participà a la construcció del ferrocarril d'Aranjuez, instal·là al palau de Montealeón una de les millors fonderies metal·lúrgiques del seu temps, explotà una mica de ferro a Toledo i un banc. En morí sense descendència, el seu germà Jaume va vendre el castell de Montesquiu a la família Juncadella cap al 1890. Així, els comtes de Santa Coloma, consten com els darrers senyors jurisdiccionals del terme, a partir de llavors passà a mans particulars.

Jeroni Juncadella i Casanovas, era fabricant i un dels fundadors del Crèdit Hipotecari i Mercantil (1864). El fill Emili Juncadella i Oliva va engegar la restauració de l'edifici entre 1917 i 1920. Va ser afusellat el 19 juliol de 1936 a Barcelona, acusat d'haver finançat l'aixecament del general Franco. Durant els fets d'octubre de 1934 l'ajuntament va protegir les propietats dels Juncadella, però el 4 de setembre de 1936 van ser incautades. En els fets de maig de 1937 el castell va patir l'únic assalt que se li coneix.

Entre el 1917 i el 1920 en època d'Emili Juncadella, el castell va ser restaurat tot aportant-li un aspecte més castellà.

El 1971, Mercè Juncadella i Vidal-Ribas, va deixar el castell com a llegat a la Diputació de Barcelona, que n'és la propietària del 80% de les terres del municipi.

El 27 de juny de 1985 s'aprovà la creació del Parc Comarcal del Castell de Montesquiu.

Bibliografia

- ANGLADA I FREIXER, ALBERT (1994): Història del poble de Montesquiu. Un itinerari per a descriure els fets, els ambients i els personatges d'un singular municipi català. Montesquiu: Ajuntament de Montesquiu.
- CATALÀ ROCA, Pere: Castells Catalans
- CENTRE DE DOCUMENTACIÓ I RECERCA HISTÒRICA DE MONTESQUIU (2004-2014) (2015): Montesquiu, el valor de la gent. Ripoll: Maideu, SL.
- CORTS LÓPEZ, Ainhoa (2021): Anàlisi heràldica dels escuts relacionats amb el Castell de Montesquiu (Osona). Inèdit.
- ESPADALER I PARCERISAS, Ramon (1993): El Castell de Montesquiu a la darrerria de l'edat mitjana. Barcelona. L'Avenç, cop. 1993.
- ESPADALER I PARCERISAS, (1989, juny): Notes sobre la importància de l'arxiu descobert al Castell de Montesquiu- - Revista
- PLADEVALL I FONT, Antoni (1978): Montesquiu. Notícia històrica. En el centenari de la creació de la parròquia. Montesquiu: Parròquia de Montesquiu. Impremta Planàs, Sant Hipòlit de Voltregà.
- MOLINA MORENO, José Antonio (1984): Montesquiu al sud del Ripollès. Ripoll: Maideu.
- VVAA (1987): CATALUNYA ROMÀNICA. VOL. X RIPOLLÈS. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana.
- s/d (2003): Mirabilia sunt opera tua Domine: Emilio Juncadella, muntanyenc: 1908/1915. Barcelona : Diputació de Barcelona. Àrea d'espais Naturals. Xarxa de Parcs Naturals 2003

MONTESQUIU - 10

Castell

